

تأثیر کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان*

زهرا مشرف^۱، احمد پاپی^۲، فیروزه زارع فراشبندی^۳، راحله سموعی^۴، اکبر حسن‌زاده^۵

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: کتاب‌درمانی فرایندی فعالیتی است که برای کمک به افراد در حل مشکلات و یا درک و شناخت خود از طریق تعامل پویا با متن خواندنی یک کتاب به کار می‌رود. هدف از انجام این پژوهش، تعیین تأثیر کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۳ خورشیدی بود.

روش بررسی: نوع پژوهش کاربردی و از دسته مطالعات نیمه تجربی (طرح دو گروه با پیش‌آزمون و پس‌آزمون) بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارکنان غیر هیأت علمی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۷۰ نفر) در سال ۱۳۹۳ خورشیدی بودند. ۲۸ نفر به صورت تصادفی به دو گروه آزمون و شاهد تقسیم شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی Luthans بود. روایی پرسش‌نامه با نظر صاحب‌نظران کتابداری تأیید شد و پایایی آن با کمک Cronbach alpha ۸۵ درصد به دست آمد. برای گروه آزمون ۶ جلسه ۲ ساعته کتاب‌درمانی برگزار شد، اما برای گروه شاهد هیچ مداخله‌ای صورت نگرفت. بعد از یک ماه آموزش و یک ماه جهت تأثیرگذاری کتاب‌درمانی، هر دو گروه دوباره مورد ارزیابی قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (میانگین و توزیع فراوانی) و استنباطی (t مستقل، زوجی، Chi-Square Test & Mann-Whitney) و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی در کل و تمام مقیاس‌های آن قبل از مداخله بین دو گروه اختلاف معنادار نداشت. اما بعد از مداخله، میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی کل و هر یک از مقیاس‌های آن در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود.

نتیجه‌گیری: با رشد سواد و فرهنگ مطالعه و فناوری‌های اطلاعاتی نوین در عصر اطلاعات، کتاب‌درمانی در رویارویی با ناراحتی‌ها و فشارهای زندگی پرمشغله امروز می‌تواند در چالش با نگرانی‌ها، به‌عنوان یک روش درمانی مناسب و یا یک روش کمک‌درمانی بی‌ضرر استفاده شود. با توجه به آموزش‌پذیر بودن سرمایه روان‌شناختی می‌توان روش کتاب‌درمانی را در دوره‌های مختلف آموزشی برای کارکنان سازمان‌های مختلف اجرا و سازمان را از منافع مادی و غیر مادی آن بهره‌مند کرد.

واژه‌های کلیدی: کتاب‌درمانی؛ کارکنان؛ دانشگاه‌ها.

پذیرش مقاله: ۹۴/۰۳/۱۲

اصلاح نهایی: ۹۴/۰۳/۱۲

دریافت مقاله: ۹۳/۰۷/۲۶

ارجاع: مشرف زهرا، پاپی احمد، زارع فراشبندی فیروزه، سموعی راحله، حسن‌زاده اکبر. تأثیر کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۴؛ ۱۲(۴): ۴۵۷-۴۶۶.

*- این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی به شماره‌ی ۳۹۳۰۹۱ می‌باشد که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان حمایت شده است.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- مربی، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فناوری اطلاعات در امور سلامت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤل)

Email:papi@mng.mui.ac.ir

۳- استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۴- دانشجوی دکتری مدیریت سلامت، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۵- مربی، گروه آمار حیاتی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

مقدمه

جامعه امروز، جامعه سازمانی است. امروزه، بخش عمده زندگی ما، در سازمان‌ها یا در ارتباط با سازمان‌ها سپری می‌شود (۱). عقیده کلی در بین نظریه‌پردازان سازمان این است که بایستی سعی شود بین جنبه‌های مثبت و منفی در سازمان تعادل ایجاد کرد و به سمت رفتار سازمانی مثبت‌گرا رفت (۲). نیروی انسانی از ارکان مهم در یک سازمان می‌باشد و پژوهش‌های گوناگونی که بر روی کارکنان و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها به‌عنوان یک سازمان انجام شده است، مهم بودن این قشر را تأیید می‌کنند (۳-۵).

بدون شک سلامت روان نقش مهمی در تضمین پویایی و کارآمدی افراد هر سازمان ایفا می‌کند. هم اکنون بیشتر روانشناسان درصدد یافتن راه‌های مناسب برای حل مشکلات روانی انسان‌های مختلف با شرایط اجتماعی گوناگون هستند (۶). با توجه به کمبود درمانگران مجرب، کم بودن امکانات خدمات مشاوره‌ای و هزینه‌بر بودن آن‌ها، تلاشی جدید به همراه روش‌های ساده‌تر و فراگیرتری که بتواند خدمات مشاوره‌ای را در سطح ملی ارائه کند، ضروری مینماید (۷). باور بر این است که با ترویج کتاب‌درمانی می‌توان روشی کارآمد و سودمند را برای کمک به درمان بیماری‌ها به ارمغان آورد. علیرغم سابقه بسیار طولانی و مؤثر کتاب‌خوانی، مفهوم ویژه کتاب‌درمانی متعلق به دو قرن اخیر است. در سال ۱۸۱۵ میلادی Rash اولین فردی بود که استفاده از کتاب خواندن را به عنوان بخشی از طرح معالجه بیماران خود به کار گرفت و بعدها Sangel در سال ۱۸۵۳ برای درمان بیماران روانی از کتاب خواندن بهره برد (۸). کتاب‌درمانی فرایند یا فعالیتی است که برای کمک به افراد در حل مشکلات و یا درک و شناخت خود از طریق تعامل پویا با متن خواندن یک کتاب به‌کار می‌رود. تاکنون در زمینه تأثیر کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی پژوهشی به‌صورت مستقیم انجام نشده، در حالی که در مورد زیر مجموعه‌هایش از جمله خوش‌بینی، اعتماد به نفس و امیدواری پژوهش‌هایی صورت گرفته است. در ادامه

برخی از مهم‌ترین پژوهش‌های موجود در این زمینه معرفی شده‌اند.

قلی‌زاده و همکارانش، پژوهشی تحت عنوان «بررسی تأثیر کتاب‌درمانی بر میزان توانایی‌های خودمدیریتی سالمندان» انجام دادند نتایج نشان داد که این مداخله، می‌تواند سبب بهبود محسوس و معنادار توانایی‌های خودمدیریتی سالمندان و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی آن‌ها شود (۹).

نوکاریزی و عالم‌زاده پژوهشی تحت عنوان «تأثیر کتاب‌درمانی بر نشانگان‌های درونی‌سازی و برونی‌سازی شده دانش‌آموزان ناشنوای مقطع ابتدایی مدرسه استثنایی وصال بیرجند در نیمسال تحصیلی دوم سال ۱۳۸۸-۱۳۸۹ خورشیدی» انجام دادند. نتایج نشان داد کتاب‌درمانی بر کاهش نشانگان‌های درونی‌سازی شامل مشکل‌های اضطراب، افسردگی، گوشه‌گیری و شکایت‌های جسمانی و برونی‌سازی شده شامل رفتارهای قانون‌شکنی و پرخاشگرانه و همچنین بر کاهش مشکل‌های اجتماعی، توجه و تفکر اثرگذار بود (۱۰).

عبادی و فقیهی پژوهشی تحت عنوان «بررسی اثربخشی آموزش مثبت‌نگری در افزایش امید به زندگی زنان بدون همسر شهر اهواز؛ با تأکید بر قرآن» انجام دادند. نتایج نشان داد، تأثیر آموزش مورد نظر، با توجه به نتایج آزمون پیگیری، از ثبات لازم برخوردار بوده است (۱۱).

صفی‌زاده پژوهشی تحت عنوان «فرهنگ سازمانی و سرمایه روان‌شناختی در کارکنان دانشگاه فردوسی مشهد» انجام داد. یافته‌ها نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین ابعاد فرهنگ سازمانی و سرمایه روان‌شناختی وجود دارد (۲).

Frieswijk و همکارانش پژوهشی تحت عنوان «بررسی تأثیر کتاب‌درمانی بر افزایش توانایی خودمدیریتی در افراد مسن بالای ۶۵ سال» انجام دادند. نتایج نشان داد که کتاب‌درمانی افزایش قابل توجهی در خودمدیریتی سالمندان و بهبود ارتقا کیفیت زندگی و حضور فعال‌تر آن‌ها در جامعه دارد

مجموع آن‌ها به عنوان نمره کل سرمایه روان‌شناختی محاسبه شد (۱۲۹ نمره). روایی پرسش‌نامه توسط متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی و روان‌شناسان تأیید شد. میزان پایایی پرسش‌نامه در پژوهش انجام شده توسط سیفی‌زاده بر اساس Cronbach alpha ۰/۸۵ محاسبه شده بود (۳). در جمع‌آوری اطلاعات اسامی افراد در پرسش‌نامه ذکر نشد، همچنین پرسش‌نامه به صورت داوطلبانه پر شد. به افراد اطمینان داده شد که اطلاعات آن‌ها کاملاً محرمانه بوده و صرفاً به منظور آزمون فرضیات تحقیق استفاده می‌شود.

شیوه کار بدین صورت بود که ۲۸ نفر در دو گروه آزمون و شاهد با استفاده از ابزار پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفتند. برای گروه آزمون جلسات کتاب‌درمانی با استفاده از جزوه‌ای که از کتاب «سرمایه روان‌شناختی سازمان: تحول مزیت رقابتی کارکنان» نوشته Luthans و ترجمه جمشیدیان و فروهر (۱۵) و نیز کتاب «روان‌شناسی مثبت Dummies for» نوشته Avril و Geladiana و ترجمه مقدم (۱۶) تهیه شده بود، شش جلسه دو ساعته اجرا شد، ولی برای گروه شاهد هیچ مداخله‌ای انجام نشد. بعد از یک‌ماه، در پس‌آزمون مجدداً هر دو گروه مورد ارزیابی قرار گرفتند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. آزمون دقیق فیشر برای تعیین توزیع فراوانی جنسیت و وضعیت تأهل، Chi-Square Test برای تعیین توزیع فراوانی نوع استخدامی، Mann-Whitney Test برای تعیین توزیع فراوانی سطح تحصیلات، آزمون‌های تی مستقل و تی زوجی برای تعیین میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی و خرده مقیاس‌هایش قبل و بعد از مداخله در دو گروه آزمون و شاهد استفاده شد.

یافته‌ها

آزمون دقیق Fisher نشان داد که دو گروه شاهد و آزمون قبل از مداخله از نظر جنس (P-value=۰/۵) و وضعیت تأهل (P-value=۰/۵۵) با هم اختلاف معناداری نداشتند. در مورد نوع استخدامی نیز Chi-Square Test نشان داد که میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی دو گروه قبل از مداخله با

و به افراد کمک کرد تا سطح معینی از سلامت را حفظ نمایند (۱۲).

Chai و Yuyoung پژوهشی با عنوان «استفاده از کتاب‌درمانی در محیط‌های طبیعی به منظور توسعه مهارت‌های اجتماعی در کودکان خردسال» انجام دادند. نتایج نشان داد کتاب‌درمانی بر توانایی مهارت‌های حل مسئله و مهارت‌های اجتماعی کودکان تأثیر به‌سزایی دارد (۱۳).

Muto و همکارانش پژوهشی با عنوان اثربخشی کتاب‌درمانی بر بهبود بهداشت روان دانشجویان ژاپنی ساکن در دانشگاه‌های کشورهای خارجی انجام دادند. نتایج نشان داد کتاب‌درمانی بر بهبود بهداشت روانی دانشجویان تأثیر معناداری دارد و انعطاف‌پذیری آن‌ها را افزایش داده است (۱۴). هدف از پژوهش حاضر تعیین تأثیر کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بوده است.

روش بررسی

نوع پژوهش کاربردی و از دسته مطالعات نیمه تجربی (طرح دو گروهی با پیش آزمون و پس آزمون) بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارکنان غیر هیأت علمی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۷۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۳ خورشیدی بودند. روش نمونه‌گیری تصادفی بوده، ۲۸ نفر به صورت تصادفی در دو گروه آزمون و شاهد تقسیم شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی Luthans بود (۳). این پرسش‌نامه مشتمل بر ۲۴ سؤال و ۴ بعد خودکارآمدی (سؤالات ۱-۶)، امید (سؤالات ۷-۱۲)، تاب‌آوری (سؤالات ۱۳-۱۸)، خوش‌بینی (سؤالات ۱۹-۲۴) است، که هر بعد شامل ۶ گویه می‌باشد. آزمودنی‌ها به هر گویه در مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدی موافقم، تا حدی مخالفم، مخالفم، کاملاً مخالفم) پاسخ دادند. برای به‌دست آوردن نمره سرمایه روان‌شناختی ابتدا نمره هر بعد به صورت جداگانه بدست آمد (خودکارآمدی و امید هر کدام ۳۶ امتیاز، تاب‌آوری ۳۱ امتیاز و خوش‌بینی ۲۶ امتیاز) و سپس

تاب‌آوری و خوش‌بینی نشان می‌دهد. یافته‌های به‌دست آمده نشان داد میانگین نمره خودکارآمدی ($P\text{-value}=0/747$)، امیدواری ($P\text{-value}=0/665$)، تاب‌آوری ($P\text{-value}=0/374$) و خوش‌بینی ($P\text{-value}=0/957$) قبل از مداخله کتاب‌درمانی بین دو گروه شاهد و آزمون اختلاف معناداری نداشت، اما بعد از مداخله، میانگین نمره‌ی خودکارآمدی ($P\text{-value}=0/051$)، امیدواری ($P\text{-value}=0/001$)، تاب‌آوری ($P=0/028$) و خوش‌بینی ($P\text{-value}=0/001$) در گروه آزمون به‌طور معناداری بیش از شاهد بوده است.

همچنین جدول ۲ نشان می‌دهد که در گروه آزمون میانگین نمره خودکارآمدی ($P\text{-value}=0/001$)، امیدواری ($P\text{-value}=0/001$) و تاب‌آوری ($P\text{-value}=0/001$) و خوش‌بینی ($P\text{-value}=0/007$) بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر از قبل از مداخله بود، در حالی که میانگین نمره هیچ یک از ابعاد سرمایه روان‌شناختی در قبل و بعد از مداخله در گروه شاهد با هم تفاوت معناداری نداشته است.

هم اختلاف معناداری نداشتند ($P\text{-value}=0/270$). همچنین Mann-Whitney Test نشان داد که میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی دو گروه از نظر سطح تحصیلات قبل از مداخله با هم اختلاف معناداری نداشتند ($P\text{-value}=0/427$). جدول ۱ میانگین و انحراف معیار نمره سرمایه روان‌شناختی کلی قبل و بعد از مداخله کتاب‌درمانی را در دو گروه آزمون و شاهد نشان می‌دهد. طبق یافته‌های به دست آمده، قبل از مداخله میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی بین دو گروه اختلاف معناداری نداشته است ($P\text{-value}=0/654$)، اما بعد از مداخله میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بوده است ($P\text{-value}=0/001$). همچنین در گروه شاهد میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی قبل و بعد از مداخله با هم تفاوت معنادار نداشت ($P\text{-value}=0/497$). اما در گروه آزمون میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر از قبل از مداخله بود ($P\text{-value}=0/001$). جدول ۲ میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی را در ابعاد خودکارآمدی، امیدواری،

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمره کلی سرمایه روان‌شناختی قبل و بعد از مداخله کتاب‌درمانی در دو گروه آزمون و شاهد

p-) Independent t-test (value)	بعد از مداخله		قبل از مداخله		گروه
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
0/0001	8/92	129/28	13/32	115/14	گروه آزمون
0/497	9/47	115/35	10/74	117/21	گروه شاهد
-	0/0001		0/654		p-) Paired t-test (value)

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره ابعاد چهارگانه سرمایه روان‌شناختی قبل و بعد از مداخله

Independent t-test (p-value)	بعد از مداخله		قبل از مداخله		گروه	خرده مقیاس
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
0/001	3/27	33/14	5/56	29/71	گروه آزمون	خودکارآمدی
0/719	3/17	30/64	3/45	30/28	گروه شاهد	
-	0/051		0/747		p-) Paired t-test (value)	
0/0001	2/34	33/50	3/47	29/28	گروه آزمون	

ادامه جدول ۲: میانگین و انحراف معیار نمره ابعاد چهارگانه سرمایه روان‌شناختی قبل و بعد از مداخله

Independent t-test p-value	بعد از مداخله		قبل از مداخله		گروه	خرده مقیاس
۰/۵۰۴	۲/۹۹	۲۹/۰۷	۳/۴۳	۲۹/۸۵	گروه شاهد	تاب‌آوری
-	۰/۰۰۰۱		۰/۶۶۵		p-) Paired t-test (value	
۰/۰۰۱	۳/۰۸	۳۱/۵۷	۲/۵۰	۲۸/۵۷	گروه آزمون	تاب‌آوری
۰/۵۴۸	۲/۵۸	۲۹/۰۷	۳/۲۹	۲۹/۵۷	گروه شاهد	
-	۰/۰۲۸		۰/۳۷۴		p-) Paired t-test (value	
۰/۰۰۷	۳/۹۵	۳۱/۰۷	۴/۲۵	۲۷/۵۷	گروه آزمون	خوش‌بینی
۰/۵۲۹	۲/۱۰	۲۶/۵۷	۲/۴۰	۲۷/۵۰	گروه شاهد	
-	۰/۰۰۱		۰/۹۵۷		p-) Paired t-test (value	

روان‌شناختی بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر از قبل از مداخله بود. همچنین پژوهش حاضر نشان داد که با افزایش میزان سرمایه روان‌شناختی علاوه بر افزایش چهار مؤلفه اصلی آن (خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی)، فرهنگ سازمانی، کارآفرینی، موفقیت اجتماعی، خودنظم‌دهی، تعهد سازمانی و رفتار شهروندی و نیز وفاداری کارکنان افزایش می‌یابد. این یافته‌ها در راستای تحقیق سیفی‌زاده (۳)، فروهر (۵)، House (۱۷)، Abele و Spurk (۱۸) Lifeng (۱۹) و Rowe (۲۰) است که هر کدام وجود سرمایه روان‌شناختی را عامل مؤثری در بهبود عملکرد سازمان می‌دانند.

آزمون تأثیر کتاب‌درمانی بر خودکارآمدی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که قبل از مداخله میانگین نمره خودکارآمدی بین دو گروه اختلاف معنادار نداشت، اما بعد از مداخله میانگین نمره خودکارآمدی در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود. در گروه شاهد میانگین نمره خودکارآمدی قبل و بعد از مداخله با هم تفاوت معنادار نداشت، اما در گروه آزمون

بحث

یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه کتاب‌درمانی بیانگر آن است که کتاب‌درمانی روشی مؤثر و مناسب در بهبود وضعیت روحی و روانی افراد است. با توجه به مزیت‌هایی که کتاب درمانی دارد، از این روش می‌توان در سازمان‌ها و مراکز به صورت گروهی با برگزاری کارگاه و یا انفرادی استفاده کرد.

هدف از پژوهش حاضر، تعیین تأثیر کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان کتاب‌درمانی بر سرمایه روان‌شناختی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که قبل از مداخله میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی در بین دو گروه اختلاف معناداری نداشت، اما بعد از مداخله میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود. در گروه شاهد میانگین نمره سرمایه روان‌شناختی قبل و بعد از مداخله با هم تفاوت معنادار نداشت اما در گروه آزمون میانگین نمره سرمایه

نوکاریزی و عالمزاده (۱۰)، Jernelov و همکارانش (۳۱)، Frieswijk و همکارانش (۱۲) هم‌سو است که شیوه‌های مختلف آموزش را در افزایش تاب‌آوری به کار برده‌اند. آزمون تأثیر کتاب‌درمانی بر خوش‌بینی کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که قبل از مداخله میانگین نمره خوش‌بینی بین دو گروه اختلاف معنادار نداشت، اما بعد از مداخله میانگین نمره خوش‌بینی در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود. در گروه شاهد میانگین نمره خوش‌بینی قبل و بعد از مداخله با هم تفاوت معنادار نداشت، اما در گروه آزمون میانگین نمره خوش‌بینی بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر از قبل از مداخله بود. نتایج نشان داد کتاب‌درمانی بر خوش‌بینی کارکنان تأثیر داشته که با پژوهش‌های علی بیگ و همکارانش (۳۲)، شیری و همکارانش (۳۳)، برخوردی و همکارانش (۲۵)، Lifeng (۱۹)، Jernelov و همکارانش (۳۱)، Schechtmon و Nachshol (۳۴) هم‌سو است که شیوه‌های مختلف آموزش را در افزایش خوش‌بینی به کار برده‌اند.

نتیجه‌گیری

جامعه امروز، یک جامعه سازمانی است. امروزه، بخش عمده زندگی ما، در سازمان‌ها یا در ارتباط با سازمان‌ها سپری می‌شود. هر سازمان دارای کارکردی است که به نیاز خاصی در جامعه پاسخ می‌دهد. اثربخشی یک سازمان، مستلزم ساختار مناسب و کارکنان شایسته با موقعیت کاری مناسب است. استفاده بهینه از منابع موجود، به خصوص منابع انسانی یک سازمان، وجه اشتراک دیدگاه کلیه صاحب‌نظران علم مدیریت می‌باشد. در سازمان‌های آموزشی مانند دانشگاه، نیروی انسانی اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا در تمام مراحل این سیستم، اعم از درون‌داد، فرآیند و برون‌داد نقش دارد و در ارتباط مستقیم با دانشجویان، آموزش و پژوهش این سازمان است. با توجه به آموزش‌پذیر بودن سرمایه روان‌شناختی می‌توان آن را در دوره‌های مختلف آموزشی در بین کارکنان سازمان‌های

میانگین نمره خودکارآمدی بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر از قبل از مداخله بود. نتایج نشان داد کتاب‌درمانی بر خودکارآمدی کارکنان تأثیر داشته که با پژوهش‌های مظاهری و همکارانش (۲۱)، پریخ و ناصری (۲۲)، امیرکلالی (۲۳)، سلیمی (۲۴)، برخوردی و همکارانش (۲۵)، عباسیان‌فرد و همکارانش (۲۶)، Karacan و Yerin (۲۷)، Abele و Spurk (۱۸) هم‌سو است که شیوه‌های مختلف آموزش (با استفاده از کتاب، مشاوره فردی و گروهی) را در افزایش خودکارآمدی به کار برده‌اند.

آزمون تأثیر کتاب‌درمانی بر امیدواری کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که قبل از مداخله میانگین نمره امیدواری بین دو گروه اختلاف معنادار نداشت، اما بعد از مداخله میانگین نمره امیدواری در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود. در گروه شاهد میانگین نمره امیدواری قبل و بعد از مداخله با هم تفاوت معنادار نداشت، اما در گروه آزمون میانگین نمره امیدواری بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر بود. نتایج یافته‌ها نشان داد کتاب‌درمانی بر امیدواری کارکنان تأثیر داشته که با پژوهش‌های عبادی و فقیهی (۱۱)، کمالی (۲۸)، علالدینی (۲۹)، Muto و همکارانش (۱۴)، Lifeng (۱۹) هم‌سو است که در آن‌ها شیوه‌های مختلف آموزش را در افزایش امیدواری به کار برده‌اند.

آزمون تأثیر کتاب‌درمانی بر تاب‌آوری کارکنان دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که قبل از مداخله میانگین نمره تاب‌آوری بین دو گروه اختلاف معنادار نداشت، اما بعد از مداخله میانگین نمره تاب‌آوری در گروه آزمون به‌طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود. در گروه شاهد میانگین نمره تاب‌آوری قبل و بعد از مداخله با هم تفاوت معنادار نداشت، اما در گروه آزمون میانگین نمره تاب‌آوری بعد از مداخله به‌طور معناداری بیشتر از قبل از مداخله بود. نتایج یافته‌ها نشان داد کتاب‌درمانی بر تاب‌آوری کارکنان تأثیر داشته که با پژوهش‌های سهرابی و جوان‌بخش (۳۰)، قلی‌زاده و همکارانش (۹)، کمالی (۲۸)،

با توجه به آن که نیروی انسانی ارزشمندترین سرمایه سازمانی محسوب می‌شود، پیشنهاد می‌شود که دوره‌های کتاب‌درمانی گروهی و آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی به صورت یک برنامه مدون و منظم در طول سال ارائه شود و نیز کتاب و بسته‌های فرهنگی مناسب را در طول سال به مناسبت‌های مختلف در اختیار کارکنان قرار گیرد. از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که بودجه این طرح را تقبل کردند کمال تشکر را داریم.

- در جهت گسترش شاخص‌های رشته- پایه و یا اصلاح شاخص‌های موجود لازم است تلاش بیشتری شود. یک پایگاه عملکرد پژوهشی از کلیه اعضای هیأت علمی و پژوهشگران و فناوران در کشور ایجاد شود تا سنجش‌ها براساس آن صورت گیرد.

مختلف لحاظ کرد و از منافع مادی و غیرمادی آن بهره‌مند شد. جهت آموزش سرمایه روان‌شناختی می‌توان از روش‌های در دسترس، ساده و ارزانی همچون کتاب‌درمانی از طریق مشارکت روان‌شناسان و کتابداران پزشکی استفاده کرد. با رشد سواد و فرهنگ مطالعه و فناوری‌های اطلاعاتی نوین در عصر اطلاعات، کتاب‌درمانی در رویارویی با ناراحتی‌ها و فشارهای زندگی پرمشغله امروز می‌تواند در برخورد با نگرانی‌ها، به‌عنوان یک فن درمانی و یا حداقل یک روش کمک درمانی بی‌ضرر استفاده شود.

پیشنهادات

از آنجایی که استفاده از کتاب‌درمانی باعث افزایش مثبت‌نگری و سرمایه روان‌شناختی افراد می‌گردد و همچنین

References

1. Norouzi F. Professionalism of the staff of Islamic Azad University of Tehran-North and Shahid Beheshti University and the factors affecting it. *Sociology of Youth Studies* 2010, 1 (3): 143-67.
2. Hassanzadeh J. Positivism in the organization. *Tadbir* 2010; 216: 24-9. [In Persian]
3. Syfizadh T. Organizational culture and employees' psychological capital of Mashhad. [Thesis]. Mashhad: Iran, Ferdowsi University of Mashhad, 2011. [In Persian]
4. Soltanzadeh SH. Examine the relationship between psychological capital and career adaptability among company employees Giti Pasand. [Thesis]. Isfahan: Iran, Isfahan University, 2012. [In Persian]
5. Forouhar M. The relationship between psychological capital and organizational entrepreneurship faculty members of Isfahan University. [Thesis]. Isfahan: Iran, Isfahan University, 2011. [In Persian]
6. Mousavi Z, Majidi M, Mousavi R, Mohammadpoor GH. Promoting mental health: mental health. Tehran: Jahad daneshgahi, 2011. [In Persian]
7. Zarei N. A review of the bibliography and the isolation of the Library and Information Science. *Journal of Information Science* 2011, 22 (1): 1-4. [In Persian]
8. Aria A, Tabrizi M. *Bibliotherapy*: Tehran: Fararavan; 2003. [In Persian]
9. Gholizadeh S, Khang-h H, Mohammadi F. Effect of Bibliotherapy on self-management abilities of the elderly. *Salmand* 2011; 6 (22): 51-7. [In Persian]
10. Nokarizi M, Alemzadeh S. The effect of bibliotherapy on internalizing and externalizing Syndromes of Blind elementary school students in Vesal mental retardation school of Birjand. *J Alibrary Information journal of library and information sciences* 2011; 1:197-218. [In Persian]
11. Ebadi N, Alinaghi F. Analyze the Effect of increasing the life expectancy of women without husbands in Ahwaz, with an emphasis on psychology and religion Quran. *Psychology and Religion* 2010; 3 (2): 61-74. [In Persian]

12. Frieswijk N, Steverink N, Buunk BP, Slaets Joris PJ. The effectiveness of a bibliotherapy in increasing the self-managementability of slightly too moderately frail older people. *Patient Education and Counseling* 2006; 61: 219-27.
13. Chai D, Yuyoung A. The use of bibliotherapy in natural environments to develop social skills in young children. *Fordham University* 2011; 345-56.
14. Muto T, Hayes SC, Jeffcoat T. The effectiveness of acceptance and commitment Therapy bibliotherapy for enhancing the Psychological health of Japanese college students living abroad. *Behavior Therapy* 2011; 42: 323-35.
15. Jamshidian A, Forouhar M. The psychological capital, human capital development of competitive advantage. *Tehran: Aeyzh; 2013. [In Persian]*
16. Lehman A. McMahon G. *Positive Psychology for Dummies*. Tehran: Avand danesh; 2011.
17. House B. *Confronting the odds; African American entrepreneurship*. Ohio: The Kent State University Press; 2002.
18. Abele AE, Spurk D. The longitudinal impact of self-efficacy and career goals an objective and subjective career success. *Journal of vocational behavior* 2009; 74: 53-63.
19. Lifeng Zh. Effects of Psychological Capital on Employees' Job Performance, Organizational Commitment, and Organizational Citizenship Behavior. *Acta Psychologica Sinica* 2009; 2: 87-93.
20. Rowe K. *Psychological Capital and Employee Loyalty: The Mediating Role of Protean Career Orientation*. [Thesis]. Canterbury, University of Canterbury; 2013.
21. Mazaheri A, Bagheban I, Fatehizadeh M. The effect of Group Training in a behavioral manner and cognitive behavioral on the self-esteem of female students of the Isfahan University dormitory. *Knowledge and Research in psychology* 2006; (29): 117-28. [In Persian]
22. Parioikh M, Nazari Z. Efficacy of Bibliotherapy in reducing aggression in children. *Journal of Children's Literature Studies University, Shiraz* 1390; 2 (1): 34-60.
23. Amirklaly S. *A group of teenagers in social self-efficacy videotherapy in 2011-2012*. [Thesis]. Tabriz: Iran, Tabriz University; 2012.
24. Zare-Farashbandi F, Salimi S. *Bibliotherapy: Applications, Approaches, Roles*. *Health Information Management* 2014; 11 (1): 134. [In Persian]
25. Barkhouri H, Refahi ZH, Farahbakhsh K. Effectiveness of positive thinking skills into a team approach to achievement motivation, self-esteem and happiness of high school freshmen boys. *New Approach in Educational Administration Quarterly* 2009; 2 (5): 131-44.
26. Abasiyanfard M, Bahrami H, Ahghar GH. Relationship between self-efficacy and achievement motivation among high school girls. *Applied Psychology* 2010; 4 (13): 109-95.
27. Karacan N, Yerin GO. The effect of self-esteem enrichment bibliocounseling program on the self-esteem of sixth grade students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 2010; 5: 318-22.
28. Kamali F. *Increase resilience Amyddrmany effectiveness in patients with MS [dissertation]*. Tehran: Iran, Allameh Tabatabai University, 2012.
29. Alaedini Z. *Effect on depression in female students of Isfahan University*. [Thesis]. Isfahan: Iran, Isfahan University; 2008.
30. Sohrabi F, Javanbakhsh R. Strengthening the Effectiveness of optimism skills to high school students in Gorgan on the Locus of Control. *Daneshvar (Raftar) Clinical Psy. & Personality / Shahed University* 2009; 16 (37): 59 -68.

31. Jernelov S, Lekander M, Blom K, Rydh S, Ljotsson B, Axelsson J, et al. Efficacy of a behavioral self-help treatment with or without therapist guidance for comorbid and primary insomnia. A randomized controlled trial. *BMC Psychiatry* 2012; 12(5): 1-13.
32. Alibayg F, Ahmed A, Farahbakhsh K, Abedi A, AlibAyg M. Effects of training on quality of life, optimism University students living in dormitories. *Iranian Journal of Medical Education* 2012; 12 (9): 709-20. [In Persian]
33. Shiri Z, Kazemi SA, Sohrabi N. Effectiveness of positive thinking on the quality of life in the Island City. *Psychological Models and Method* 2011; 2 (6): 57-67.
34. Schechtmon Z, Nachshol R. A school-based intervention to reduce aggressive behavior in maladjusted adolescents. *Journal of Allied Development Psychology* 1996; 17 (4) :535-52.

The Effect of Bibliotherapy on the Psychological Capital of the Employees of the Department of Management and Medical Informatics of Isfahan University of Medical Science*

Zahra Mosharraf¹, Ahmad Papi², Firoozeh Zare Farashbandi³, Rahele Samouei⁴, Akbar Hasanzadeh⁵

Original Article

Abstract

Introduction: Bibliotherapy is a process or activity that uses dynamic interaction along with reading a book in order to help people to solve problems or increase their cognitive understanding. The goal of this study was to investigate the effect of the effect of bibliotherapy on the psychological capital of the employees of the department of management and medical informatics of Isfahan University of medical science.

Methods: This is an applied study using a semi-empirical method. The statistical population consists of all non-faculty employees of the department of management and medical informatics of Isfahan University of Medical Science which was a total of 70 people. 28 members of the population were randomly selected and placed in two experiment and control groups and answered the psychological capital questionnaire. The Data gathering tool was the Psychological capital questionnaire of Lutherans. The experiment group underwent 6 two hour sections of bibliotherapy where the control group underwent no interference. The gathered information was analyzed using descriptive (average and frequency distribution) and analytical (independent t-test, paired t-test, Chi square and Mann-Whitney U test) with the help of SPSS20 software.

Results: The findings showed that there was no meaningful distinction between the average scores of physiological capital of both groups before interference by comparing factors of Self-Esteem, hopefulness, Resiliency and optimism. However the average physiological capital score and average score of each factor in the experiment group was meaningfully higher than that of control group after the bibliotherapy sections.

Conclusion: With the increase of literacy and the culture of reading in the information age, bibliotherapy is a suitable and harmless treatment method that can be used to help with daily challenges, worries and stresses of the busy everyday life. Due to trainable nature of psychological capital one can use bibliotherapy to increase the psychological capital of the employees of different organizations which will in turn provide both the employees themselves and the organization with material and spiritual gains.

Keywords: Bibliotherapy; Personnel; Universities

Received: 18 Oct, 2015

Accepted: 2 Jun, 2015

Citation: Mosharraf Z, Papi A, Zare Farashbandi F, Samouei R, Hasanzadeh A. **The Effect of Bibliotherapy on the Psychological Capital of the Employees of the Department of Management and Medical Informatics of Isfahan University of Medical Science.** Health Inf Manage 2015; 12(4):466.

*- This article resulted from research project No 393091, funded by Vice Chancellery for Research and Technology, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

1- MSc, Library and Information Science, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

2- Lecturer, Medical librarianship and information Science, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author)
Email: papi@mng.mui.ac.ir

3- Assistant Professor, Medical Librarianship and Information Sciences, Social Determinants of Health Research Center, Isfahan, Health Information and Technology Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

4- PhD Student, Health Management, Social Determinants of Health Research Center, School of Management and Medical Information, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

5- Lecturer, Biostatistics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran